

NEPOLAPITELNÝ KRÁL ŠUMAVY

Slavný král Šumavy **JOSEF HASIL** (90) v exkluzivním rozhovoru ze svého domu na předměstí Chicaga říká, proč se po revoluci nevrátil do Čech, proč ho komunisté nikdy nechytily a jak to bylo opravdu s bažinami a močály.

Text: Kateřina Šafaříková
Foto: Michal Růžek

Pokud by se potřeboval Josef Hasil i teď někde schovat, pravděpodobně by si vybral adresu, na níž skutečně bydlí. Nízký domek v Berwynu, padesátitisícovém předměstí Chicaga, má dokonalé mimikry. Je zaměnitelný s jakýmkoli jiným, které stojí vedle sebe v nekonečné řadě, táhnoucí se až k horizontu.

Přes den se lze orientovat podle toho, že Hasilovi mají kovové zábradlí podél schodů, zatímco okolní domy mají dřevěné nebo žádné. Když se však den překulí v noc, není se v Elmwood Avenue čeho chytit. Král Šumavy byl přece zvyklý pohybovat se hlavně za tmy.

Pro úkryt však není důvod. Uvnitř domku, jehož těžištěm je prostorný obývací s měkkým kobercem, rodinnými fotografiemi a na skříni americká a česká vlaječka, postavené vedle sebe, se odehrává už několik desetiletí spokojený život. Letos devadesátiletý legendární převáděč Josef Hasil tu žije se svou českou ženou Eliškou, která utekla do Ameriky ještě dříve než on, v roce 1939, a letos slaví čtyřicet let společného života. Dohromady vychovávají sedm vnoučat a dvanáct pravnoučat. Dcery – ještě z prvního Eliščinu manželství – mluví česky, vnoučata a pravnoučata už ne.

Manželé Hasilovi říkají, že se vůbec nehádají. Že to dokonce zkoušeli, ale nešlo to, a Eliška se hned pak chlubí, že je dokonce starší než její muž – je jí 95. „Můj první manžel byl o jedenáct roků starší. Zemřel. Tak jsem si našla mladšího,“ mrká na Josefa, který se začne smát, až mu z ruky vypadnou pohledy ze Šumavy, jež mu se slovy obdivu stále posílají lidé z Česka.

Ještě donedávna měli Hasilovi příjemně pravidelný život. Dvakrát týdně mše v nedaleké české misi, každou středu seniorský klub, kam Eliška vždycky přinesla bábovku, a pak nákupy a občas cesta ke kadeřníkovi. Před třemi týdny však Josef Hasil při cestě z obchodního domu zakopl o bouli v asfaltu a natloukl si. Bolí ho rameno, na hrudi, zlomil si nos a narazil koleno. „Asi jsem pořádně nezvedl nohu, jak starý lidi už málo zvedají nohy, a už jsem letěl,“ říká bývalý postrach totalitního režimu a směje se tomu, že ho nedostali komunisti, ale parkoviště u obchodáku.

Přesto však prý měl v jedné věci štěstí. Jen několik dní předtím absolvoval prohlídku a může další rok řídit auto. „Musím teď už chodit na prodloužení řidičáku každý rok,“ vypráví Josef Hasil. „Ale nejsou to žádné písemné testy, jen zjišťují, jestli reagují na světlo a přečtu písmena. Víte, já jsem skoro slepý na jedno oko, ale to tady v Americe nevádí. Tady stačí, když vidíte na jedno oko. A tím jedním jsem přečetl všechna písmena, i ta o řádek menší, a prošel jsem,“ dodává spokojeně.

Stýská se vám po něčem v Česku?

Po Šumavě! Šumavu jsem měl hrozně rád. Na tu nemůžu zapomenout. Tak strašně rád bych ji ještě jednou viděl, ale už to nejde, už bych nezvládl tu cestu. Naposledy jsem byl v Čechách v roce 1993.

Co vám chybí nejvíc?

Les. To, že se ráno probudíte, otevřete okno a díváte se do lesa. Chybí mi vůně lesa a šumění stromů. A taky mi chybí rybaření. Miloval jsem, když jsme chodili na pstruhy. Chytali jsme je jen tak do ruky. Chodili jsme na ně jako děti, ale i jako dospělí. Strašně mě to bavilo.

Jak se chytá pstruh do ruky?

Na to je takový speciální trik, ale to vám nemůžu říct, to mě ještě potom zavřou! Do ruky se nesmí chytat, to je pytláctví. Tady v Americe se moc nerybaří, ale v Kanadě jo. Já měl bratra v Kanadě, taky rybařil jako já a měl loďku. Spolu jsme jezdili po takových umělých jezerech, ze kterých se zavlažovala pole, a chytali štiky. Ale nebylo to ono. Tam jste hodila udičci do vody a už jste volala, že něco máte. Žádné dobrodružství to nebylo.

Teď je to pětadvacet let od pádu komunismu. Vy jste se proti režimu postavil, riskoval jste svůj život. Teď když víte, jak to všechno dopadlo, udělal byste to znovu?

Podruhé bych to neudělal. Kdybych věděl, co bude následovat, neudělal bych to. Já jsem chtěl pomoci lidem, kteří utíkali, proto jsem převáděl. Zažil jsem komunistické vězení a věděl jsem, jak je ten režim krutý a že se komunisti jen tak před něčím nezastaví. Tehdy v roce 1948 jsem si ovšem myslel, že to brzy skončí, že do pěti let bude válka. A já jsem nechtěl jen tak stát stranou. Myslel jsem si, že pomůžu Američanům a pak se vrátím domů. Komunismus ale vydržel čtyřicet let a mnoho lidí bylo týráno, hodně jich zabili. A komunisti existují dodnes! Taky prokurátor Vaš, který mě soudil a teprve nedávno zemřel, byl sice poslán do vězení, ale nenaštoupil do něj kvůli věku. Prý by to bylo nelidské. Vývážlo ale mnoho, mnoho jiných. Řekl bych vám jména bachařů z Pankráce, kteří mě měli na starosti. Ta starost spočívala v tom, že vám zavázali oči a vy jste jenom čekala, kam přijde další rána. Nikdy se nemuseli za nic zodpovídat.

To se mělo stát v Česku po roce 1990, a nestalo se – vyrovnání se se zločiny komunismu?

Komunistická strana měla být postavena mimo zákon a měli být potrestáni všichni, kdo mučili, bili a vraždili. Alespoň tohle se mělo stát. Víte, kdybych věděl, že to bude mít nějaký konec s lidmi, jako byl prokurátor Vaš, tak bych do toho šel znovu. Kdykoli, bez zaváhání. Život

» Podruhé bych to neudělal. Kdybych věděl, co bude následovat, neudělal bych to. Já jsem chtěl pomoci lidem, kteří utíkali, proto jsem převáděl. «

bych byl ochotný znovu riskovat. Ale takhle bolesti všech těch lidí, kteří chtěli žít svobodně a v pravdě, nestály za to.

Proto jste se po roce 1990 nevrátil do Čech? Nevěřil jste novému režimu?

Nám tu s Eliškou nic nechybělo, máme tady pěknou rodinu. Taky už jsme byli v letech. Náš návrat do Čech vlastně nikdy nepadl v úvahu. Ale když jsem slyšel, že zase jsou v Čechách lidé, kteří říkají, že jsem vinen, že jsem zločinec, tak by se mi ani nechtělo vracet. Mně je strašně líto všech, kteří kvůli mně trpěli. Později, už v Americe, jsem se dozvěděl, že kvůli mně a mým dvěma bratrům, kteří také převáděli, komunisti odsoudili téměř sto lidí. Ale já naprostou většinu z nich vůbec neznal. Říkal jsem tehdy každému, kdo s námi pracoval, ať nikomu nic neříkají, abychom nikoho zbůhdarma neohrozili. Jenže někdo něco řekl, ten to předal dalšímu – a najednou bylo sto lidí v lágrech.

A ještě jednu věc jsem chtěl říct. My jsme nasazovali život za Československo, mohli jsme být kdykoli zastřeleni a komunisti nám vzali občanství. Po revoluci mi pak bylo sděleno, že si musím o občanství znovu požádat, když ho chci mít. Ale proč bych měl žádat o občan-

ství, když jsem se ho dobrovolně nikdy nevdal? Já jsem v srdci pořád doma v Československu, v Čechách, i když mám Ameriku rád. Tak jsem si řekl, pokud mi chcete dát občanství, dejte. Pokud nechcete, tak nejsem váš občan a zůstávám tady.

Říkáte, že jste mohli být kdykoli zastřeleni. Míval jste strach, když jste přecházeli hranice?

Že by se mi třeba rozklepala kolena, to jsem nikdy neměl. To pro mě bylo mnohem horší, když jsme jezdili na dovolenou na Floridu a já jsem se koupal v moři. Báł jsem se žraloků, protože nejsem dobrý plavec. Před každým přechodem jsem ale měl strach. Bylo to ale spíš vědomí těch rizik a odpovědnosti za lidi, které jsem měl s sebou – často s námi šly matky s dětmi. Věděl jsem, že to, co dělám, je nebezpečné. Proto jsem se před každou cestou modlil, aby to dobře dopadlo a všichni jsme se dostali za čáru.

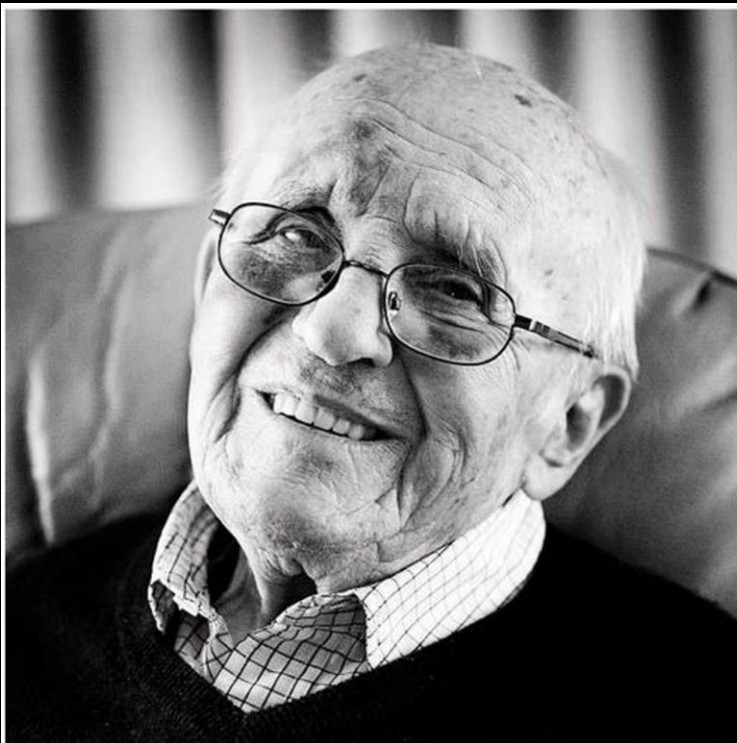
Komunisti nejvíc zneužili váš přechod v prosinci 1949, kdy jste měl u Dobré na Šumavě zastřelit jednoho pohraničnicka a druhého zranit. Udělali z vás kolego-vraha. Co se tehdy odehrálo?

V UNIFORMĚ

Vyučený bednář Josef Hasil nastoupil k pohraniční strážní Sboru národní bezpečnosti (policie za dob komunismu). Spolu s několika kolegy však pomáhal lidem utíkat přes hranici na Západ. „Hlavně tam neříkejte, že jsem zločinec. Já nejsem zločinec,“ řekl Josef Hasil, ještě než se za novinářskou návštěvou z LN zavřely v Chicagu minulý týden dveře jeho domu.

Foto: archiv rodiny Vávrovy

JOSEF HASIL (90)

Byl jedním z agentů chodců, kteří po únoru 1948 převáděli na česko-německém pomezí emigranty z Československa. Po válce nastoupil jako vyučený bednář k policii, ač měl 160 cm, což bylo tehdy pod limit, poté se dostal k pohraniční stráž. Po komunistickém puči se s několika kolegy rozhodl, že využije znalostí šumavských lesů a bude pomáhat těm, kteří chtěli utéct. Ještě v roce 1948 ho kdosi udal a Hasil skončil nejprve na Pankráci a pak v Dolním Jiřetíně v dolech s mnohaletým trestem. Po několika měsících se mu podařilo utéct a dostat se do Bavorska, kde se spolu se svými dvěma bratry – pocházel ze sedmi sourozenců – přihlásil k americkým zpravodajcům. Pro CIC, předchůdkyni CIA, předával vzkazy na území Československa, obsluhoval vysílačku a při zpátečních cestách převáděl.

Na Západ dostal desítky lidí. Jako „krále Šumavy“ označovala Hasila a ostatní agenty chodce, kteří unikali, sama StB. Jeho nepolapili, ale o to víc se komunisti pomstili jeho blízkým. Odsouzení byli všichni jeho sourozenci i s rodinami, pokud už nebyli za hranicemi, i sestry dostaly deset a více let tvrdého žaláře. Na půl roku skončila ve vazbě také Hasilova matka. V roce 1953 přešel Josef Hasil do Bavorska naposledy a odtud o rok později zamířil do Chicaga, kde žije dodnes. Dělal různé manuální práce, posledních třicet let do důchodu pracoval v továrně General Motors jako kreslič.

Josef Hasil s manželkou Eliškou v jejich domě na předměstí Chicaga.

Já jsem se vždycky snažil vyhnout tomu, abychom museli použít zbraně, ale tehdy jsme měli smůlu. Když jsme večer vyrazili směrem k hranici, tak bylo pěkně, ale po cestě napadl sníh a napadlo ho dost, takže naše stopy byly vidět. A jak jsme přecházeli cestu, tak jsem je uviděl, viděl jsem, jak tam jde dvoučlenná hlídka. Okamžitě jsme se stáhli zpátky do lesa a zaujali pozice, o kterých jsme si mysleli, že jsou pro nás bezpečné. A čekali jsme, až přejdou. Jenže jeden z těch strážníků najednou vběhl do lesa a už to na nás páčil ze samopalů.

Já jsem začal střílet jeho směrem, ale nevím, jestli jsem ho zasáhl, nebo dokonce oba dva, kulky litaly všude. V takových chvílích ani není čas o tom přemýšlet. Jakmile střelba utichla, museli jsme rychle pryč, protože od hranice jsme byli ještě daleko. Až později jsem se dozvěděl, že jeden pohraničník zůstal ležet mrtvý a ten druhý byl těžce raněn.

Co vám proběhlo hlavou, když jste se to dozvěděl?

Dopadlo to tak, jak jsem nechtěl. Já toho lituju, že jsem musel střílet. Každý lidský život je dar od Boha a nestojí za to ho vzít. Ale stalo se, co se stalo. Tohle bylo místo, kde šlo o život, to vím přesně.

Převádět jste nepřestal ani poté, co u Českých Žlebů při jednom přechodu v roce 1950 pohraniční stráž zastřelila vašeho bratra Bohumila. Neváhal jste tehdy, jestli pokračovat?

Ne. Tehdy ještě ne. Bohumil tenkrát neměl jít, vybral si nebezpečnou trasu, ale nedal si říct. Vrátil se domů proto, aby do Německa převedl svého syna, kterému bylo sotva pár měsíců, byl ještě v peřince. Bratr ale bohužel padl do léčky, dostal devět zásahů. Já jsem šel trochu jinudy a podařilo se mi vyváznout. Skončil jsem, až když se začaly natahovat dráty podél hranice a už jsem nemohl převádět.

Máte odpověď na to, proč vás komunisti nikdy nedostali?

Byl jsem opatrný. Nešel jsem do zbytečných rizik a velmi dobře jsem slyšel, což mně mnohokrát pomohlo, protože jsem se rychle zorientoval. Každý den se také modlím k Panence Marii a věřím, že mě ochránila. Jednou při přechodu mě dělil od strážce, který tam s sebou měl psa, jenom takový keř. A já se modlil a prosil Panenku Marii, aby mě ten pes neucítil a nezačal štěkat. A on nezačal.

V Čechách se vypráví o vašich výpravách spousta legend, třeba že jste se oblékl do ženských šatů a vyrazil na tancovačku, abyste mohl mluvit s Marií, svou tehdejší snoubenkou.

SE SNOUBENKOU

Josef Hasil se snoubenkou Marií Vávrovou. Tři týdny před svatbou jej zatkla policie. Nejdříve byl vězněn v Praze na Pankráci a poté v Dolním Jiřetíně, odkud se mu podařilo utéct a dostat se až do Německa.

Foto: archiv rodiny Vávrovy

Bylo to tak?

Ne, nic takového. Na žádnou tancovačku jsem nikdy nešel. To jsou povídačky.

Jak to vzniklo? Přišel jste někdy někým v převleku?

Někdy, když jsem byl zpátky doma na území Československa a musel jsem jít někým vyzvednout nebo předat vzkaz, tak jsem si dal třeba babský šátek na hlavu, abych se kryl a budil zdání ženy. Ale bylo to v noci, všechno jenom v noci. Neexistovalo, abych ve dne někým šel, natož na tancovačku, kde je spousta lidí. Taky se prý říkalo, že jsem převáděl přes rašeliniště a močály na Knížecích pláních. Je to holý nesmysl. Tudy by nikdo nechodil, protože by zbytečně riskoval. A po pravdě řečeno, ani nevím, že tam nějaké močály jsou. Ale udělali z toho film a bylo to.

Ta scéna, jak při přechodu umírá hlavní ženská hrdinka v močále, je z filmu Karla Kachyni Král Šumavy, který si režim objednal. Viděl jste ho?

Tady v Chicagu nám ho pouštěli na české misii. Je to všechno vymyšlené, jenom autorova fan-

tazie. Jako hodně věcí v těch knížkách o králově Šumavy. Když vyšla ta poslední, mojí neteře v Čechách se ptali, jak dobře mě zná a jestli jsem byl opravdu takový děvkař, jak se píše, nebo jestli jsem byl sprostý k děvčatům. Já jsem ale tohle nikdy nedělal. Když je člověk mladý, tak chce přemluvit nějaké to děvče, ale abych já chodil po každé hájence na Šumavě, to neexistovalo. Ale už je to napsáno a nejde to vzít zpátky.

Ve filmu se muž vrací pro svoji ženu. Vy jste se také vracel pro Marii Vávrovou a vašeho synka Josefa. Nepokoušel jste se je dostat do USA?

Ne. Už to nešlo. Marie se provdala za někoho jiného a snažila se na tu strašlivou dobu zapomenout. Její rodina to také odnesla, zavřeli je, i Marii. Já jsem si myslel, že bych je oba převedl, ještě než jsem odešel, ale Marie nechtěla. Říkala vždycky, dnes nemůžu, až příště. A příště zas nepřišla. Pak už to nepřicházelo v úvahu. Já byl v Americe a oni zůstali v Československu. Se synem Pepíkem jsem se viděl až po revoluci, komunisti ho za mnou do té doby nepustili.

Komunisti vás prý natolik nenáviděli, že se vás StB pokoušela v roce 1972 unést na olympiádě v Mnichově. To je také povídačka?

Ne, tohle není povídačka. Ale nechtěli mě unést, chtěli mě zamordovat.

Jak jste se to dozvěděl?

Všichni, kdo mě znali, mě varovali. Já jsem opravdu chtěl jet do Německa na olympiádu, jen tak, chodit se dívat na sportovní soutěže. Přátelé z Čech mi ale propašovali dopis a varovali mě. Také moje sestra mi psala: Pepíku, ať tě ani nenapadne jet do Mnichova, čekají tam na tebe a chtějí tě dostat někam do vlaku, aby tě zlikvidovali. Tak jsem nejel. Dodnes nevím, jak se o tom StB dozvěděla, že chci jet do Německa. Já jsem to tady v Americe řekl snad jednomu kamarádovi. Pravděpodobně to ale řekl dál a na konci někdo důležitý dostal zprávu, že chci jet. No fakt je ten, že těch špiclů tady asi taky bylo dost.

Jak na vás reagovali místní, vaši bývalí sousedé na Šumavě, když jste po roce 1990 přijel do Čech?

Ale dobře, dobře. Já byl u dětí svého bratra Bohumila v Kratušíně, jeho syn si tam vzal nějaké děvče a já jsem je jel navštívit. Šli jsme tam pak do hospody na pivo a nikdo nic neříkal, když můj synovec oznámil, kdo jsem. Nikdo mě nechtěl bít, nikdo si se mnou nechtěl nic vyřizovat. Možná po straně chtěli, ale zpřímami mi nikdo nic neřekl.

Dostal jste prezidentské vyznamenání od Václava Havla, za hrdinství. Přebíral ho tehdy v roce 2001 váš synovec. Proč jste si pro něj nepřijel vy?

Byl jsem tenkrát nemocný a nemohl jsem přijet. Jinak bych byl rád přijel. Havla jsem měl rád, ten se před komunisty neohnul.

A sledujete pořád, co se děje v Čechách?

Já se o tom teď moc nedozvím, ale tady jeden soused dostává noviny a taky si volá s bratrem z Čech a ten mi to říká. Ví, že teď byla demonstrace v Praze proti prezidentu Zemanovi. Zeman, zdá se, věří Putinovi. Stejně je to zvláštní, že tak zbožný člověk jako Putin může dělat tak strašné věci, ale i to se někdy stane.

» Havla jsem měl rád, ten se před komunisty neohnul. «

